

25:21

SUOMEN MERIMUSEON TARKASTUSSUKELLUKSET 1996**VÄNÖN ALFRED****Suomen merimuseo
Sallamaria Tikkanen
lokakuu 1996**

1. TARKASTUSSUKELLUSTEN YLEINEN TAUSTA JA TAVOITTEET

Suomen merimuseon vuonna 1996 aloittamia tarkastussukelluksia motivoi yleisesti merimuseon tarve kyetä esittämään perusteltuja mielipiteitä lähinnä hylkysukeltamiseen liittyvissä erilaisissa ajankohtaisissa kysymyksissä. Merimuseon omien sukeltavien tutkijoiden tekemillä tarkastussukelluksilla pyritään siihen, että kommentit muinaismuistolaista ja urheilusukeltamisesta eivät pohjautuisi yksipuolisesti vain urheilusukeltajien hylyistä esittämiin havaintoihin ja arvioihin vaan, että kommenttien taustalla vaikuttaisivat myös alan ammattilaisten omakohtaiset havainnot. Tarkastussukellusten tavoitteet suunnitellaan jokaiselle hyllylle erikseen ottaen huomioon kyseessä olevan hyllyn erityisproblematiikka. Tarkastussukellusten funktiona on yleisellä tasolla mm. arvioida hylkyjen ikää ja tyyppiä, kuntoa ja kunnan tulevaa kehitystä, tarkastaa epäiltyjä luvattomia kajoamisia sekä täydentää ja tarkastaa hylkyrekisterin tietoja eri tavoilla. Tarkastussukelluksiin liittyy aina myös kirjallinen raportti, jossa selostetaan sekä toiminta kentällä että myös hyllyn tutkimuksen historiaa. Tarvittaessa pyritään samalla hahmottamaan tutkimussuunnitelma tulevaisuutta varten. Hylkyjen ohella tarkastetaan myös muita vedenalaisia muinaismuistolain suojaamia kohteita.

2. VUODEN 1996 TARKASTUSSUKELLUKSET

Vuoden 1996 tarkastussukelluskohteet valitsi merimuseon tutkija Maija Fast kohteiden tarkastuksen kiireellisyyden perusteella. Kohteet voidaan jakaa varsinaisiin kohteisiin ja varakohteisiin. Varsinaisiksi kohteiksi valittiin 1700-luvun puoliväliin ajoittuva St Mikaelin hylky Nauvon Borstöstä, 1850-luvulle ajoittuva Trehålskärin hylky Dragsfjärdin Bolaxin kylästä ja 1800-lopulle ajoittuva ns. Finnskärin posliinirinne Utöstä. Edellä mainituilla kohteilla pidettiin useamman päivän tutkimusleiri. Lisäksi ns. Gustaf Aadolfin hylky Helsingistä kuului vuoden 1996 varsinaisiin kohteisiin, mutta hyllyllä ei aikapulan vuoksi pystytty käymään. Varakohteiksi ajan salliessa valittiin 1500-luvulle ajoittuva Metskärin hylky Dragsfjärdin Rosalan kylässä, 1800-luvun puoliväliin ajoittuva ns. Alfredin hylky Nauvon Vänön kylässä ja 1800-luvun alkuun ajoittuva ns. Nordstiernanin hylky Nauvon Borstön kylässä. Edellä lueteltujen hylkyjen lisäksi vuonna 1996 tarkastettiin myös 1700-luvulle ajoittuvaa laiturin hirsiarkkia Loviisan Svartholman linnakkeessa.

Vuonna 1996 tarkastussukellukset rahoitettiin Suomen merimuseon vedenalaiseen arkeologiaan tarkoitetuista toimintarahoista, joiden suuruus oli vuonna 1996 20 000,00 mk. Palkkakulut tulivat eri momentilta. Vastuualueen numerona oli 4122.

SISÄLLYS

1. Johdanto	2
2. Hylyn sijainti	2
3. Hylyn ympäristö ja hylky	2
4. Aikaisemmat tutkimukset	3
4.1. Vuoden 1974 sukellusleiri	3
4.2. Vuoden 1987 tutkimukset	3
5. Vuoden 1996 tarkastussukellukset	3
6. Tulevaisuus	4

LIITTEET

1. Kuvaluettelo	
-----------------	--

VÄNÖN ALFRED

1. Johdanto

Vänön Alfredin hylystä on saatu Harry Alopaeuksen tekemä hylkyilmoitus Suomen merimuseoon 18.11.1974. Vuonna 1971 hyllyllä pidettiin urheilusukeltajien leiri, johon osallistui turkulaisen Nepton Clubin sukeltajia. Vuoden 1974 Annual Reportin mukaan urheilu-sukeltajat ovat sukeltaneet hyllyllä jo 1960-luvulla, jolloin aluksen todettiin olleen "hyvin varustettu, I-luokan alus, jossa on korkeatasoista veistoskoristelua". Saman raportin mukaan hylystä löytyi kuparilaatta, jossa oli teksti : "Alfred". Näistä Annual Reportin mainitsemista asioista ei ole tarkempia selvityksiä merimuseon hylkyarkistossa.

2. Hyllyn sijainti

Kunta: Dragsfjärd

Kylä: Vänö

Lähin saari: Stora Hästskär

Koordinaatit: 59 52' 00''
22 10' 47''

Pienoismerikartta: C-sarja 753

Peruskartta: 1033 09 VÄNÖ

Vesialueen omistaja: 5:1 (ei selvitetty tarkemmin)

Saaren omistaja: ?

Linjat: saaren rantaa maalattu punaiset linjat, joilla hyllyn löytää

Syvyys: 18-21 m

3. Hyllyn ympäristö ja hylky

Läheisen Stora Hästskärin rantaa on maalattu punaisella maalilla kaksi linjaa, joiden avulla hylky löytyy helposti (ks. kuva no:96015:77). Linjojen maalaajaa ja maalausajankohtaa ei tunneta. Saavuttaessa Alfredin hyllylle vuonna 1996 hyllyn päällä oli poiju (ks. dia no:96015:38), joka oli kiinnitetty hyllyn laitaan rakenneosiin. Poijun ohut naru oli syöpynyt vettyneeseen puuhun. Myöskään poijun omistajaa ei tunneta. Poiju päätettiin jättää paikoilleen hyllylle, jotta uusista poijuuttamisista ei koituisi vahinkoa hyllylle. Pohja hyllyn ympäristössä on mutaa ja savea.

Vuoden 1987 mittausten mukaan hyllyn pituus on noin 29,4 metriä, leveys 8-10 metriä ja korkeus on noin 7-8 metriä.

Vuoden 1974 hylkyraportin mukaan aluksen kansi oli revitty ja kannen osia löytyi hyllyn sivuilta. Sekä vuoden 1974 ja 1987 piirroksista näkyy, että aluksen parras on hajonnut keskeltä sekä styyrpuurin että paapuurin puolelta. Aluksen peräsinpinna on kummassakin piirustuksessa paikoillaan. Vuoden 1987 piirroksessa näkyy lisäksi keulamaston jäänteitä sekä aluksen ehjän näköinen keulapakka, jonka päällä on ankkuripeli. Metsävuoren

Alfredin hylky on tehty todennäköisesti tammesta tai mahdollisesti männystä, kuten joissakin arvioissa on esitetty. Alusta pidetään vuonna 1848 uponneena fregatti Alfredina, joka on kuljettanut hiiltä. Ensimmäisen maailmansodan jälkeisinä vuosina Suckmann-niminen sukeltaja repi hylkyä auki saadakseen nostettu hiililastin. Kerrotaan myös, että hyllyn takila on räjäytetty koska alus sijaitsi väylällä. Myöhemmin kohteella on käynyt paljon urheilu-sukeltajia, joiden jäljiltä hyllyn kunto on huonontunut edelleen.

Alfredin hyllyn keulakuva, joka esittää kruunupäistä parrakasta miestä, on konservoituna Vänön kappelissa. Keulakuvan uskotaan esittävän 800-luvulla Englannissa hallinnutta kuningas Alfredia. Keulakuva löytyi hyllyn keulan alta lähes kokonaan hiekkaan hautautuneena.

4. Aikaisemmat tutkimukset

4.1. Vuoden 1974 sukellusleiri

Vuoden 1974 sukellusleirin mahdollista raporttia ei ole Suomen merimuseon hylkyarkistossa.

4.2. Vuoden 1987 tutkimukset

Vuonna 1987 Alfredin hyllyllä suoritettiin mittauksia aluksen päämittojen selville saamiseksi. Hyllyn pituudeksi saatiin 24,9 metriä, leveuden mitat puuttuvat hylkyarkiston tiedoista. Tutkimusten aikana hylystä piirrettiin sivukuva ja kohtisuora projektio ylhäältä.

5. Vuoden 1996 tarkastussukellukset

Vuoden 1996 tarkastussukellusmatkalla Alfredin hylky oli varasukelluskohde, jonka suhteen ei oltu tehty erityisiä suunnitelmia. Yhteen sukellukseen jääneiden tarkastussukellusten tarkoituksena olikin lähinnä yleiskuvan saaminen hylystä.

Alfredin hyllyllä olleesta poijusta ja kallioihin maalatuista linjoista voidaan varmaankin päätellä, että hyllyllä käydään aktiivisesti sukeltamassa. Merenpohjalta löytyi myös kananmunankuoria ja olutpulloja, jotka kertovat ainakin siitä, että paikalla liikkuu veneilijöitä.

Yhden sukelluksen perusteella hyllyn kansi on helposti hahmotettavissa, joka viittaa siihen, että kansi on säilyttänyt

muotonsa tunnistettavasti. Yhdestä kansiluukusta näkyi paikoillaan oleva välilaipio. Vahingoittuneita osia lukuunottamatta hyllyn puumateriaali vaikuttaa varsin hyväkuntoiselta. Hyllyn kunnan hahmottaminen vaatii kuitenkin enemmän sukelluksia ja systemaattista dokumentointia sillä yhden sukelluksen perusteella on lähes mahdotonta esittää perusteltuja arvioita hyllyn kunnosta. Vuonna 1996 hyllyllä ehdittiin sukeltaa vain kerran huonosta säästä ja tiukasta aikataulusta johtuen.

6. Tulevaisuus

Jos halutaan esittää kommentteja Alfredin hyllyn kunnosta on ensimmäiseksi yritettävä rekonstruoida hyllyn kunnan kehitys varhaisemmista ajoista aina nykypäivään asti. Sen jälkeen voidaan kartoittaa systemaattisesti hyllyn nykykunto tarkastellen erityisesti niitä kohtia, joissa aikaisemman historian perusteella tiedetään tapahtuneen suurempia muutoksia. Samalla voitaisiin yrittää kerätä Suomen merimuseon hylkyarkistoon erilaista mahdollisesti kentällä liikkuvaa materiaalia (valokuvat) ja tietoa sukeltajilta hyllyn historiasta ja sen kunnan kehityksestä. Hyllyn perustietojen selvittämiseksi olisi otettava myös muutama puulajinäyte. Perustietojen saamisen jälkeen voidaan suunnitella hyllyn tulevaisuutta.

VÄNÖ, ALFRED: VUODEN 1996 KUVALUETTELO (PAPERIKUVAT)

Alfredin kuvat liittyvät vuoden 1996 tarkastussukelluksiin.
Ks. myös 96015:38 (dia).

- 96015:76 Meriarkeologia.
Vänö, "Alfred".
Kaikuluotainkuva hylystä 3.7.-96. Valok. Petri
Puromies. Väri-vlk.
- 96015:77 Meriarkeologia.
Vänö, "Alfred".
Kallioon maaltut "linjat" paikallistavat hyllyn.
Paikalla oli myös poiju (ks. dia no 96015:38). Valok.
Petri Puromies. Väri-vlk.
- 96015:78 Meriarkeologia.
Vänö, "Alfred".
Tuoreita "kananmuna" kuoria aluksen styyrpuurin
puolella. Valok. Petri Puromies. Väri-vlk.
- 96015:79 Meriarkeologia.
Vänö, "Alfred".
Keskilaivan rikkotunutta kylkeä perän lähellä. Nauloja.
Syvyys 21 m. Valok. Petri Puromies. Väri-vlk.
- 96015:80 Meriarkeologia.
Vänö, "Alfred".
Etukannen ehjätkö luukku. Syvyys noin 17 m. Valok.
Petri Puromies. Väri-vlk.

VÄNÖ: ALFREDIN VUODEN 1996 KUVALUETTELO (DIAT)

Alfredin hyllyn kuvat liittyvät vuoden 1996 tarkastussukelluksiin. Ks. myös 96015:76-80 (väri-vlk).

96015:38 Meriarkeologia.

Vänö, Alfred.

Kuva hyllyn paikasta Stora Hästskärin eteläpuolella.

Kuvassa näkyy meren pinnalla poiju, joka oli tarkastusryhmän saapuessa kiinnitettynä hylkyy. Poijun laittajaa ei tiedetä. Valok. Sallamaria Tikkanen. Väridia.